

چارچوب مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش با رویکرد طرح‌های ترکیبی

پونه قنبری^۱

مینا حكاك زاده^{۲*}

hakakzadeh_m@yahoo.com

محسن منوچهری نژاد^۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۱/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۷/۱۱

چکیده

زمینه هدف: هدف این مقاله تدوین چارچوب مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش با رویکرد طرح‌های ترکیبی بود. **روش بررسی:** روش پژوهش ترکیبی اکتشافی دو مرحله‌ای از نوع ابزارسازی بود. روش پژوهش کیفی، مطالعه‌موردی کیفی و مشارکت‌کنندگان بالقوه شامل ۱۴ نفر از متخصصان عضو هیئت علمی بودند. رویکرد نمونه‌گیری، هدفمند و روش نمونه‌گیری صاحب‌نظران کلیدی بود. گردآوری اطلاعات تا رسیدن به اشباع نظری ادامه یافت. ابزار پژوهش مصاحبه نیمه‌ساختارمند بود. در بخش کمی روش پژوهش توصیفی - پیمایشی بود؛ که تعداد آنان با توجه به تعداد ۵۱ فدراسیون فعال در کشور، شامل ۱۵۳ نفر بودند. با توجه به جدول حجم نمونه مورگان، تعداد ۱۱۳ نفر بر اساس روش نمونه‌گیری دردسترس به عنوان نمونه پژوهش مشخص گردیدند. در نهایت پس از پخش و جمع‌آوری پرسشنامه‌های پژوهش؛ تعداد ۸۹ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آمار توصیفی و مدل معادلات ساختاری برای بررسی برازش مدل پژوهش استفاده گردید.

یافته‌ها: نتایج پژوهش نشان داد که مقدار T مربوطه هر عامل تأثیر معناداری را دارن و تمامی چارچوب مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش مورد تأیید قرار گرفت. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش شامل شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌ای، پیامدها، راهبردها می‌باشد. همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد که مدل پژوهش از برازش مناسبی برخوردار می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری: همانگونه که نتایج این پژوهش نشان داد فعالیت‌های سازمان‌های ورزشی بر توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش تأثیر فراوانی دارد.

واژگان کلیدی: تمدن بوم‌شناختی، محیط زیست، توسعه پایدار

۱- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران

۲- استادیار مدیریت ورزشی، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران^{*} (استاد راهنما و نویسنده مسئول)

۳- استادیار مدیریت ورزشی، واحد تهران، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

Framework model for the development of ecological and environmental civilization in sport with a hybrid approach

Poneh Ghanbari ¹

Mina Hakakzadeh ^{2*}

hakakzadeh_m@yahoo.com

Mohsen Manochehri Negad ³

Received: October 2, 2020

Accepted: February 7, 2021

Abstract

Background: The purpose of this study was to develop a framework for modeling ecological and environmental civilization in sport using a hybrid approach.

Studying Method: The research method was a two-stage instrumental exploratory combination. The qualitative research method, the qualitative case study, and the potential participants included 14 faculty members. The sampling approach was purposeful and the method of sampling was key. The data collection continued until theoretical saturation. The research tool was a semi-structured interview. In the quantitative part of the descriptive-survey research method, the head, vice chairman and secretary of sport federations were 153 persons with 51 active federations in the country. According to Morgan sample size table, 113 individuals were selected as the research sample according to available sampling method. Finally, after distribution and collection of research questionnaires, 89 questionnaires were analyzed. Descriptive statistics and structural equation modeling were used to analyze the data.

Findings: The results showed that the respective T values of each factor had a significant impact and the whole framework of ecological and environmental civilization development model in sport was approved. The results also show that the development of ecological and environmental civilization in sport includes causal conditions, contextual conditions, intervention conditions, consequences, strategies. The results of this study also showed that the research model has a good fit.

Conclusion & Results: As the results of this research showed, the activities of sports organizations have a great impact on the development of ecological and environmental civilization in sports.

Keywords: Ecological Civilization, Environment, Sustainable Development.

1- PhD Student of Sport Management, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran

2- Assistant Professor of Sport Management, Branch, Kerman, Islamic Azad University, Kerman, Iran
*(Corresponding author)

3- Assistant Professor of Sport Management, Tehran Branch, Farhangian University, Tehran, Iran

مقدمه

در سال‌های اخیر به علت مسائل مختلفی نیاز شده است که سازمان‌ها به مسائل مختلف اقتصادی از جمله کاهش هزینه‌ها فکر نمایند. امروزه سازمان‌ها می‌بایستی در انجام فعالیت‌های مختلف به جنبه‌های گوناگونی از جمله جامعه و محیط‌زیست نیز توجه نمایند. امروزه اهمیت محیط‌زیست سالم و ضرورت تلاش برای حفظ آن بر کسی پوشیده نیست. حفاظت از محیط‌زیست کره زمین بدون مشارکت تمامی کشورها و مردم امکان پذیر نمی‌باشد. به همین دلیل در اسناد حقوقی بین‌المللی از جمله اعلامیه ریو، دستور کار ۱۲ و ... بر اصل مشارکت عمومی در حفظ محیط‌زیست تأکید شده است (۱). با مطالعه این اسناد و جمع‌بندی آن‌ها سه مؤلفه لازم برای مشارکت عمومی تعیین می‌شود. این سه مؤلفه عبارتند از: حق دسترسی به اطلاعات زیست‌محیطی، مشارکت عموم در فرآیند تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری و همچنین دسترسی و توسل به مراجع اداری و قضایی در حوزه محیط زیست (۲) و این مسئله بازگو کننده این مهم می‌باشد که تأکید جهانی بر مسئله محیط زیست وجود دارد. از طرفی ارتقاء مسائل بوم‌شناختی به عنوان یکی از دغدغه‌های مهم سازمان‌ها در سطح بین‌المللی وجود داشته است. این مسئله سبب گردیده است تا امروزه تلاش جهت توسعه مسائل بوم‌شناختی از سوی سازمان و افراد مختلفی انجام گردد. ارتقا تمدن بوم‌شناختی سبب می‌گردد تا بتوان به صورت مناسب تری مسیر توسعه و بهبود محیط زیست را به دنبال داشت (۳). اهمیت توجه به محیط در سازمان‌ها سبب شده است تا بسیاری از سازمان‌ها در مسیر توسعه محیط‌زیست برنامه‌ریزی مدونی داشته باشند. اما در این مسیر منابع انسانی به عنوان یک نیروی قوی در سازمان‌ها می‌توانند، میزان دستیابی سازمان‌ها به اهداف زیست محیطی سازمان را دستخوش تغییرات دهد (۴). سازمان‌ها با الزامات گریزناپذیر برای مواجهه با چالش حفاظت محیط‌زیست روبرو هستند و مدیریت مناسب زیست محیطی به عامل موفقیت سازمان‌ها تبدیل شده است. یکی از اهداف کلان سازمان‌ها

همزمان با توسعه کمی در ظرفیتها و افزایش تنوع و کیفیت محصولات و خدمات، بهبود مستمر وضعیت زیست محیطی می‌باشد (۵). اجرای سیستم مدیریت زیست محیطی با وجود شرایط ناپایدار اقتصادی و وجود شرایط سخت و قوانین و مقررات زیست محیطی در اکثر سازمان‌ها بمنظور راه حلی برای بهبود عملکرد زیست محیطی خود مطابق با قوانین و مقررات و افزایش توان رقابتی خود در بازارهای جهانی رواج بسیاری پیدا کرده است (۶). اهمیت عملکرد محیطی در سازمان‌ها سبب شده است تا بررسی‌های عمیق در مسیر گسترش عملکرد محیطی سازمان‌ها مورد بررسی و تحلیل قرار گیرد (۷).

توجه به جنبه‌های مختلف محیط زیست و بوم‌شناختی در ورزش سبب می‌گردد تا بتوان ضمن ارتقا جنبه‌های زیست محیطی؛ شرایط جهت استفاده ابزاری از توسعه تمدن بوم‌شناختی و محیط زیست جهت ارتقا عملکرد ارکان مختلف ورزش را در پی داشت. به عبارتی ورزش به واسطه توسعه تمدن بوم‌شناختی و محیط زیست می‌تواند به ارتقا نام و جایگاه خود در میان سایر حوزه‌ها کمک نماید. همچنین پژوهش‌ها چندین عامل تأثیر گذار بر نظر مردم را درباره افراد معروف به منزله حامیان زیست محیطی و بوم‌شناختی شناسایی کرده‌اند. ویژگی‌های افراد مانند جذابیت آنها و اعتبار، و قابلیت اطمینان و تخصص همگی بر تناسب و کارایی فرد معروف تأثیرگذار بوده است (۴). همچنین تامسون (۲۰۰۶) دریافت که نیازهای افراد به خود مختاری، ارتباط و رقابت بر دل‌بستگی به افراد مشهور تأثیر گذار است. ازیکسون به دو ویژگی تخصص و قابل اعتماد بود افراد مشهور جهت توسعه فعالیت‌ها تأکید شده است (۸). برگسترام^۱ (۲۰۰۴) هم پی برد که رفتار احترام آمیز جذابیت و مشابهت از ویژگی‌های دیگری است که بر آنها تأکید داشته‌اند. همچنین بانیته^۲ (۲۰۱۱) در پژوهش خود پی برد که هشت ویژگی تعیین کننده افراد معروف عبارت‌اند از ارتباط با تماشاگران با ورزشکار و محصول،

¹ Bergstrom

² Banyte

هم‌نوعان و تجارب بومی به‌عنوان مقولات فرعی قلمداد شدند (۱۵). همانگونه که نتایج این پژوهش نشان داد فعالیت‌های سلب‌بهرتی‌های ورزشی بر توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی در ورزش تأثیر فراوانی دارد. افراد مشهور ورزشی با اطلاع‌رسانی دقیق در زمینه محافظت از محیط زیست و توسعه تمدن بوم شناختی می‌توانند موجب مشارکت مردم گردد. مشارکت موثر مردم در زمینه توسعه پایدار در ورزش در فرآیند تصمیم‌گیری در یک فضای شفاف، اعتماد عمومی به دولت را افزایش داده است. برای موثر بودن مشارکت و شفاف بودن فضای نیاز به داشتن آگاهی و اطلاعات است تا مردم آگاهانه در فرآیند تصمیم‌گیری در امور محافظت از محیط زیست ورزشی مشارکت نمایند. مشارکت مردم علاوه بر ایجاد مشاهده و نظارت بر اجرای سیاست‌های محافظت از محیط زیست ورزشی، امکان مشارکت در فرآیندهای سیاستگذاری دولتی را نیز فراهم می‌سازد. بدون شک تقویت و توسعه شاخص‌های پایدار در ورزش کاهش اثرات تخریب زیست محیطی در ورزش را به دنبال خود خواهد داشت، و ساختارهای و منابع اجتماعی، فرصت‌ها و توانایی‌های افراد را در هنگام مواجهه با چالش‌های زیستی در ورزش را تحت تأثیر قرار می‌دهند. فدراسیون‌های ورزشی بایست با فعالیت‌های ورزشی، نقش مؤثر خود در توسعه ورزش را به عموم اطلاع‌رسانی نماید. آنگاه با ایجاد آگاهی نسبت به خطرات زیست‌محیطی و حفظ منابع طبیعی در ورزش روحیه مشارکت و مسئولیت‌پذیری ورزش همه‌آحاد جامعه را تحت تأثیر قرار دهند. در بحث توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی در ورزش این پژوهش را به سوی شناسایی ظرفیت‌های پیش‌روی صنعت ورزش هدایت کرده است، همچنین کاملاً مشخص می‌باشد که توسعه تمدن بوم شناختی و زیست‌محیطی هم بر سازمان‌ها تأثیرگذار می‌باشد و هم جامعه تأثیرگذار می‌باشد. از طرفی با بررسی پیشینه پژوهشات و مرور مبانی نظری در خصوص توسعه تمدن بوم شناختی و زیست‌محیطی انجام گردید، فقدان مدلی جامع در جهت ظرفیت‌های موجود در صنعت ورزش در سازمان‌های کشور ایران

ارتباط محصول با حوزه فعالیت ورزشکار، جذابیت، احترام، آشنایی جامعه با ورزشکار، قابل اعتماد بودن، تخصص، و علاقه جامعه به ورزشکار. در پژوهشات مختلفی به بررسی برخی مسائل مربوط به بوم شناختی و زیست محیطی پرداخته شده است (۹). ارانجو^۱ و همکاران (۲۰۰۶) در پژوهش خود مشخص نمودند که ورزش نقش مهمی بر محیط خود دارد که این مسئله سبب‌گردیده است تا ضرورت استفاده از تمدن بوم شناختی در فعالیت‌ها و برنامه‌های ورزشی درک گردد (۱۰). هستی^۲ (۲۰۰۰) در پژوهش خود مشخص نمود که اهمیت مسائل بوم شناختی چنان زیاد می‌باشد که نیاز است تا در برنامه ریزی‌های درسی در حوزه ورزش به نوعی تمدن بوم شناختی و ورزش را وارد برنامه‌های درسی افراد نمود (۱۱). جیان لین (۲۰۰۸) مشخص نمود که ورزش و تمدن بوم شناختی نیاز به ایجاد ارتباطات نزدیک دارند. وی مشخص نمود که ورزش به علت اهمیت خود نقش مهمی در بهبود تمدن بوم شناختی دارد. از طرفی در پژوهشات اندکی به ارائه مدل اکتشافی در حوزه محیط زیست و بوم شناختی پرداخته‌اند (۱۲). میمون و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود پس از استفاده از روش گراند تئوری مشخص نمودند که شرایط علی از جمله تدوین فکورانه و همسویی ارزشی نقش مهمی در جهت اجرای موفق خط مشی‌های زیست محیطی دارد (۱۳). از طرفی اسمیت سباستو و والکر^۳ (۲۰۰۵) در پژوهش خود مشخص نمودند که برخی جنبه‌های مدیریتی در مسیر بهبود و توسعه آموزش‌های اکولوژیکی در قالب مسائل علی تأثیرگذار می‌باشد (۱۴). نامدار و همکاران (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود مشخص نمودند که از میان مقولات استخراج شده تعداد سه مقوله "نگرش زیست محیطی"، "موقعیت اقتصادی" و "سیاست‌های زیست‌محیطی"، به‌عنوان مقوله‌های اصلی و شش مقوله با عنوان‌های دسترسی به منابع، مسایل زمینه‌ای، آموزش، تکنولوژی، تعاون و مشارکت و تأثیر

¹ Araujo

² Hastie

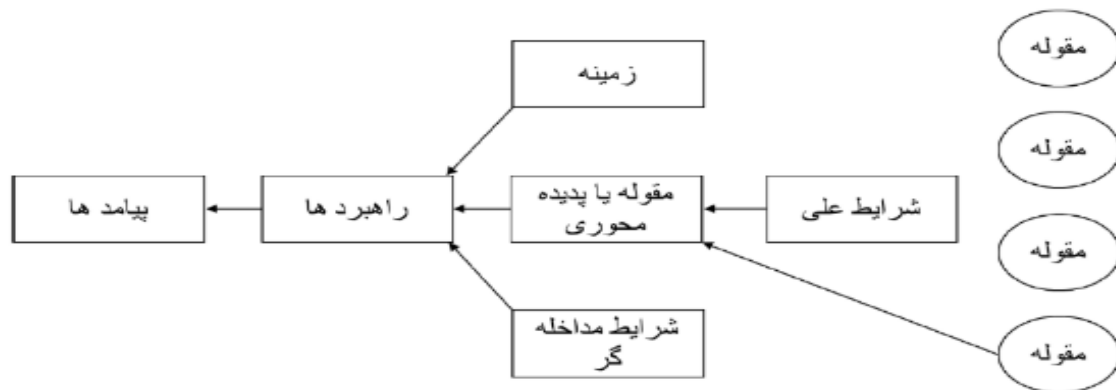
³ Smith-Sebasto & Walker

وجود نداشته و پژوهشگر درصدد کشف این الگو بوده است، از مدل‌های ترکیبی اکتشافی متوالی (کیفی - کمی) است و چون در پی ساخت ابزاری برای سنجش چارچوب توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی در ورزش بر اساس داده‌های بخش کیفی است، از نوع اکتشافی متوالی- ابزار سازی است. از این رو ابتدا روش‌شناسی و تحلیل بخش کیفی و سپس روش‌شناسی و تحلیل بخش کمی پژوهش به تفکیک ارائه می‌شود و در بخش نتیجه‌گیری، نتایج به دست آمده در هر دو بخش با هم ادغام و ارائه خواهد شد.

درک می‌گردد. با توجه به فقدان مدل‌های جامع در این خصوص، جهت ارائه مدل در پژوهش حاضر از روش داده بنیاد جهت کشف مفاهیم در این حوزه و ارائه مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی در ورزش استفاده خواهد شد. شکل ۱ مدل مفهومی پژوهش بر مبنای روش داده بنیاد را نشان می‌دهد.

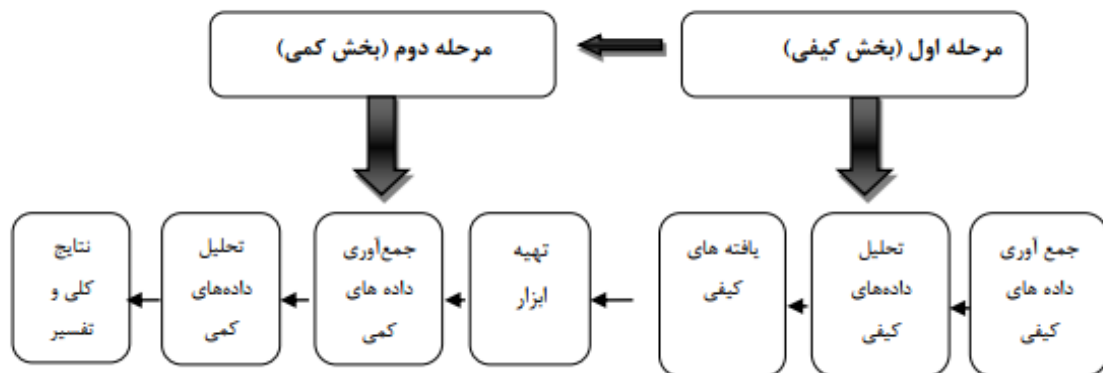
روش پژوهش

با توجه اینکه هدف پژوهش حاضر مطالعه عمیق چارچوب توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی در ورزش است، طرح آن از طرح‌های ترکیبی است و روش آن، با توجه به اینکه از قبل الگویی

شکل ۱: مدل مفهومی پژوهش

Figure 1: Conceptual model of the research

شکل ۲: فرآیند تحقیق ترکیبی اکتشافی متوالی از نوع ابزارسازی

Figure 2: The sequential exploratory combined research process of the instrument-making type

الف) روش شناسی بخش کیفی

روش پژوهش در بخش کیفی مطالعه موردی کیفی است و مشارکت کنندگان خبرگان حوزه مدیریت ورزشی هستند. با بهره گیری از روش نمونه‌گیری هدفمند و تکنیک اشباع نظری، آگاهی دهندگان کلیدی (شامل ۱۴ نفر از خبرگان حوزه مدیریت ورزشی) برای شناسایی چارچوب توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش انتخاب شده‌اند و با آنها مصاحبه به عمل آمده است. ابزار مورد استفاده برای شناسایی عوامل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش، مصاحبه نیمه ساختمند (با گروه‌های کنونی) و مطالعه اسناد بوده است. برای تامین روایی و پایایی مطالعه از روش ارزیابی لینکلن و گوبا استفاده شد. بدین منظور چهار معیار بدین منظور چهار معیار اعتبار (باورپذیری)، انتقال پذیری، اطمینان پذیری و تأییدپذیری برای ارزیابی در نظر گرفته شد و برای دستیابی به هریک از این معیارهای، اقدامات زیر انجام گرفت:

اعتبارپذیری: معادل روایی در پژوهش‌های کمی است. بدین منظور، پرسش‌ها را اساتید راهنما و مشاور تأیید کردند که میزان موثق بودن داده‌های پژوهش را به حد قابل قبولی افزایش داده است.

انتقال‌پذیری: جایگزین اعتبار بیرونی در پژوهش‌های کمی است. برای این منظور یافته‌های پژوهشی توسط دو متخصص ظرفیت زیست محیطی که در پژوهش مشارکت نداشتند، مورد بررسی قرار گرفتند.

اطمینان‌پذیری: معادل پایایی در پژوهش کمی است و به منظور ایجاد اطمینان پذیری، جزئیات پژوهش و یادداشت برداری‌ها ثبت و ضبط شد.

تأییدپذیری: به معنای پرهیز از سوگیری است. بدین منظور تمامی مراحل به دقت ثبت و ضبط شده و همه مستندات به صورت پیوست در اختیار و تأیید اساتید قرار گرفته است. برای اخذ مجوز مورد نیاز برای انجام دادن مصاحبه با افراد کانونی، اقداماتی صورت گرفت که در این بخش پس از جلب همکاری صاحب نظران کلیدی برای مصاحبه و جلب اعتماد آنان رای دادن اطلاعات لازم، در زمان مقرر مراجعه و اطلاعات لازم گردآوری شده است. تجزیه و تحلیل داده‌های به دست آمده از مصاحبه‌های انجام شده، با روش تحلیل داده بنیاد انجام گرفته است.

یافته‌های توصیفی پژوهش

یافته‌های توصیفی مربوط به نمونه‌های آماری پژوهش حاضر در جدول ۱ به نمایش گذاشته شده است.

نتایج توصیفی پژوهش نشان داد که نمونه‌های بخش کیفی پژوهش شامل ۷۸/۵۸٪ مرد و ۲۱/۴۲٪ زن بودند. همچنین از این میان نمونه‌های پژوهش افراد دارای مرتبه علمی دانشیار با ۷۱/۴۲٪ بیشترین تعداد را دارا می‌باشند. نتایج توصیفی مربوط به وضعیت جنسیت نمونه پژوهش در بخش کمی حاضر نشان داد که ۸۹/۹٪ از افراد شرکت کننده در پژوهش مردان و ۱۰/۱٪ زنان می‌باشند. نتایج یافته‌های توصیفی پژوهش همچنین نشان داد که از میان نمونه‌های پژوهش، افراد دارای مدرک تحصیلی کارشناسی ارشد با ۵۳/۹٪ بیشترین تعداد را دارا می‌باشند. نتایج حاصل از ۱۴ مصاحبه که تا حد اشباع نظری ادامه یافت و از طریق تحلیل محتوا و کدگذاری باز، محوری و انتخابی در قالب پنج مؤلفه‌ی کلی شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، پدیده اصلی، اقدامات و پیامدها انجام شد. جدول شماره ۲ نتایج مربوط به بخش کیفی را به نمایش گذاشته است.

جدول ۱: یافته‌های توصیفی پژوهش**Table 1: Descriptive findings of the research**

بخش‌های تحقیق	ویژگی‌های جمعیت شناختی	گروه‌ها	فراوانی	درصد
---------------	------------------------	---------	---------	------

۷۸,۵۸	۱۱	مرد	جنسیت	بخش کیفی پژوهش
۲۱,۴۲	۳	زن		
۷۱,۴۲	۱۰	دانشیار	مرتبه علمی	
۲۸,۵۸	۴	استادیار		
۸۹,۹	۸۰	مرد	جنسیت	بخش کمی پژوهش
۱۰,۱	۹	زن		
۱۲,۴	۱۱	دکتری	سطح تحصیلات	
۵۳,۹	۴۸	کارشناسی ارشد		
۳۳,۷	۳۰	کارشناسی		

جدول ۲: کدگذاری بخش کیفی

Table 2: Coding of the qualitative part

مقولات	ابعاد کلی
<p>عوامل ساختاری و مدیریتی</p> <ul style="list-style-type: none"> الزام به درج شعارهای حفظ توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی روی پیراهن بازیکنان در رویدادهای رسمی؛ الزام به رعایت اصول توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی در ساخت و سازهای ورزشی؛ الزام به استفاده از مواد قابل بازیافت در حین برگزاری رویدادها؛ برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات ورزشی با هدف حمایت از توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی؛ قدردانی و اختصاص پاداش به تیم‌ها، باشگاه‌ها و ورزشکارانی که حامی محیط زیست هستند؛ تأکید بر استفاده از خودروهایی با سوخت‌های غیرفسیلی در رویدادهای ورزشی؛ تأکید بر استفاده از انرژی‌های پاک در تامین روشنایی و گرمای اماکن ورزشی؛ افزایش سرانه فضای سبز در اماکن ورزشی و مانور رسانه‌ای روی آن؛ استقرار سیستم دفع ایمن و پاک پسماندها و زباله‌ها در ورزشگاه‌ها و اماکن تفریحی؛ گسترش حیطه فعالیت‌ها و اطلاع‌رسانی‌های کمیسیون ورزش و محیط زیست کمیته ملی المپیک؛ طراحی یک وب‌سایت جامع و به‌روز در این زمینه؛ امتیاز به حفظ و توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی در انعقاد قرارداد با پیمانکاران ورزشی؛ تدوین آیین‌نامه و دستورالعمل حفظ بوم‌شناختی و زیست محیطی در رویدادها و اماکن ورزشی؛ همکاری بیشتر با سازمان‌های بین‌المللی نظیر کمیته بین‌المللی المپیک؛ افزایش بودجه مرتبط با فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی در این زمینه؛ راه‌اندازی سامانه‌های اطلاعاتی منسجم و جامع با شبکه‌های ارتباطی توانمند؛ تعریف و تدوین مکانیزم‌های اجرایی دقیق در راستای حفظ بوم‌شناختی و زیست محیطی در پروژه‌های بخش ورزش؛ <p>عوامل فرهنگی</p> <ul style="list-style-type: none"> افزایش تبلیغات رسانه‌ای؛ جلب مشارکت ورزشکاران ستاره و محبوب در فعالیت‌های بوم‌شناختی و زیست محیطی؛ 	شرایط علی

مقولات	ابعاد کلی
<ul style="list-style-type: none"> • انتخاب شعارها و نمادهای مناسب در رویدادهای ورزشی ملی با تکیه بر اصول بوم شناختی و زیست محیطی؛ • برگزاری همایش‌ها و نشست های علمی با محوریت بوم شناختی و زیست محیطی؛ • الگوپردازی از فعالیت های سایر کشورهای موفق در زمینه بوم شناختی و زیست محیطی؛ • همکاری نزدیک بین وزارت ورزش، سازمان محیط زیست و وزارت آموزش و پرورش جهت تدوین قراردادهای همکاری فی ما بین؛ • گسترش فرهنگ عمومی حفظ بوم شناختی و زیست محیطی؛ • تأکید بیشتر بر این موضوع در ورزش های پایه و آموزشی؛ • افزایش سطح تسهیلات دولتی در کمک به سازمان های ورزشی خدمات رسان به بوم شناختی و زیست محیطی؛ • تقویت عزم ملی برای توسعه فرهنگ بوم شناختی و زیست محیطی؛ • لزوم اجرای قوانین و الزامات کشور در جهت پیشبرد شعار(توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی) <p style="text-align: right;">عامل سازمانی</p> <ul style="list-style-type: none"> • حمایت و پشتیبانی مستمر مسئولان ورزشی از برنامه‌های توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی • مشارکت ورزشکاران در برنامه‌های معمول توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی • وجود سیاست‌ها و خط مشی‌های روشن در زمینه آموزش توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی • مشارکت با سایر موسسات دیگر • وجود منابع انسانی کافی در ورزش برای پشتیبانی از توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی • تحلیلی نیاز به توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی • نظارت مستمر مسئولین ورزشی در طول دوره انجام فعالیت‌های توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی 	
<p style="text-align: center;">اهداف توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی:</p> <ul style="list-style-type: none"> • کسب دانش در مورد مفاهیم • آشنایی با ارزش‌ها و مفاهیم • شناسایی فرآیندهای طبیعی محیط زیست و روابط با بوم شناختی • شناسایی بحران‌های بوم شناختی و زیست محیطی • آگاهی از پیامدهای فعالیت‌های انسانی در مورد توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی • درک ارتباطات بین انسانی و بوم شناختی و زیست محیطی به عنوان عناصر لازم و ملزوم یکدیگر • رشد فهم از بهای منابع بوم شناختی و زیست محیطی و تلاش در جهت حفظ آن • افزایش آگاهی و کنجکاوی فراگیر در مورد بوم شناختی و زیست محیطی و پشتیبانی از راه‌های حل‌های رضایت بخش در حل مشکلات توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی <p style="text-align: right;">آموزش</p> <ul style="list-style-type: none"> • آموزش از طریق پخش متسقیم بازی ها • آموزش از طریق شبکه‌های مجازی 	شرایط زمینه‌ای

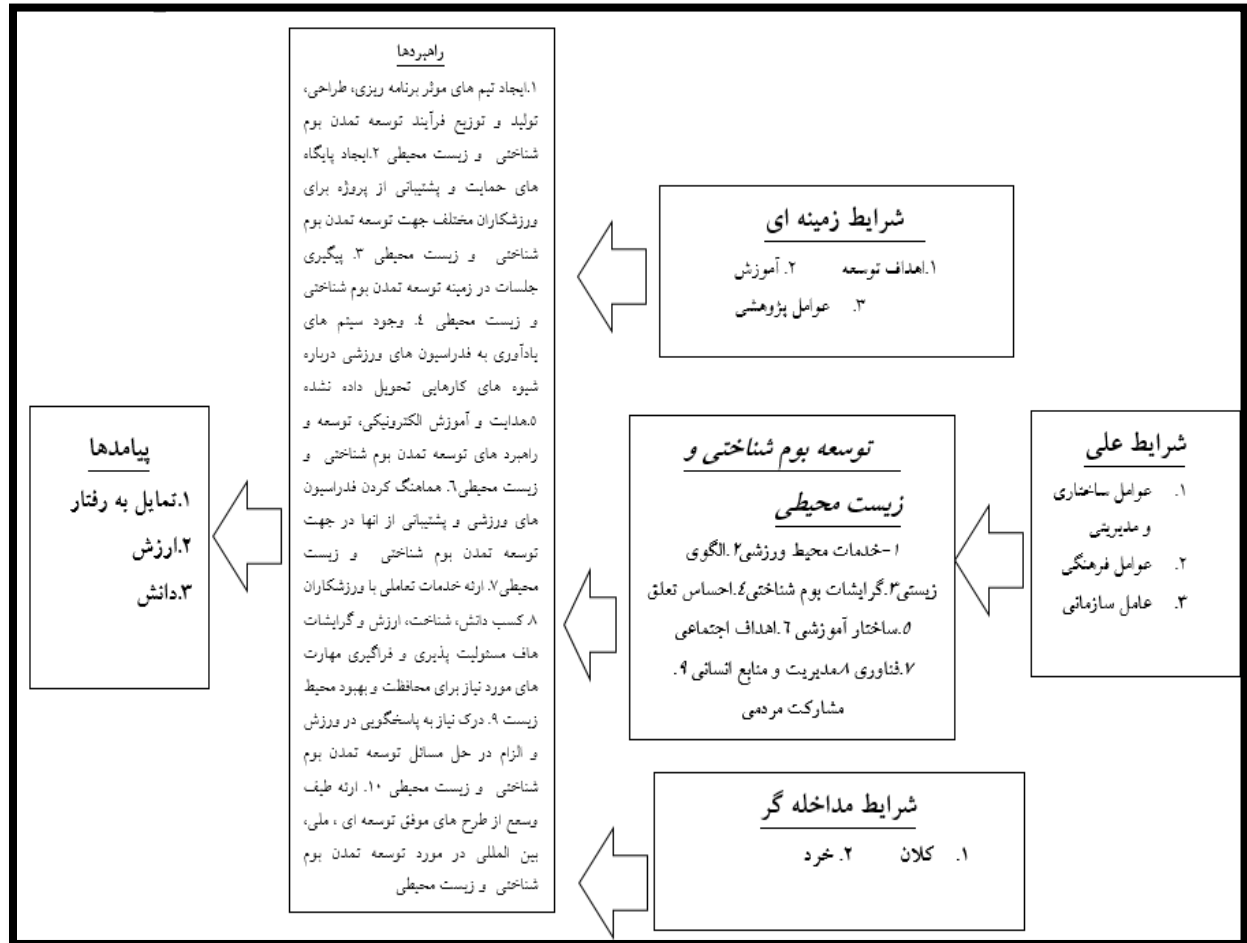

مقولات	ابعاد کلی
<ul style="list-style-type: none"> • آموزش از طریق شیوه‌های غیر همزمان <p>عوامل پژوهشی</p> <ul style="list-style-type: none"> • برگزاری کارگاه‌های آموزشی کوتاه مدت و بلند مدت برای ورزشکاران و سایر اعضای جامعه ورزش؛ • انتشار بروشورها و کتاب‌های آموزشی؛ • افزایش تعداد پژوهش‌های علمی در زمینه راهکارهای حفظ تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش؛ • گنجانیدن اصول حفاظت از تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در سرفصل‌های آموزشی دوره‌های مربیگری و مدیریتی ورزش؛ • همکاری فدراسیون‌ها و سایر سازمان‌های ورزشی با مراکز علمی و پژوهشی در آموزش و پژوهش‌های مرتبط؛ • سوق دادن پژوهشات و پایان‌نامه‌های دانشجویی به سمت ورزش و تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی؛ • راه‌اندازی رشته یا گرایش تحصیلی در مقاطع تحصیلات تکمیلی با عنوان ورزش و تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی؛ 	
<p>عوامل کلان</p> <ul style="list-style-type: none"> • عدم توجه سازمان‌های ورزشی • عدم تعامل سازمان‌های محیط زیست جهت تعامل با سازمان‌های ورزشی • فقدان اعتماد به ورزشکاران • نفوذ گروه‌های سیاسی به سازمان‌ها و عدک همکاری ورزشکاران • دغدغه‌های مالی گسترده سازمان‌ها ورزشی • چندشغله بودن مدیران سازمان‌ها <p>عوامل خرد</p> <ul style="list-style-type: none"> • عدم علاقه ورزشکاران به آموزش بوم‌شناختی و زیست‌محیطی • عدم توجه کارکنان فدراسیون‌های ورزشی در مسائل آموزشی در سازمان • فرآیندهای ناکارآمد سازمانی • عدم نگرش مثبت به افزایش دامنه‌های فعالیتی سازمان‌های ورزشی • عدم شفافیت فرآیندهای سازمانی • ضعف در تبدیل انواع دانش در سازمان • ضعف سیستم‌های ارزیابی در سازمان‌ها • مهارت پایین سازمان‌های ورزشی جهت ایجاد توسعه بوم‌شناختی و زیست‌محیطی 	<p>شرایط مداخله گر</p>
<ul style="list-style-type: none"> • خدمات محیط ورزشی • الگوی زیستی • گرایش‌های بوم‌شناختی • احساس تعلق • ساختار آموزشی 	<p>پدیده اصلی (توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی)</p>

مقولات	ابعاد کلی
<ul style="list-style-type: none"> ● اهداف اجتماعی ● فناوری ● مدیریت و منابع انسانی ● مشارکت مردمی 	
<ul style="list-style-type: none"> ● ایجاد تیم‌های موثر برنامه ریزی، طراحی، تولید و توزیع فرآیند توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی ● ایجاد پایگاه‌های حمایت و پشتیبانی از پروژه برای ورزشکاران مختلف جهت توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی ● پیگیری جلسات در زمینه توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی ● وجود سیستم‌های یادآوری به فدراسیون‌های ورزشی درباره شیوه‌های کارهایی تحویل داده نشده ● هدایت و آموزش الکترونیکی، توسعه و راهبردهای توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی ● هماهنگ کردن فدراسیون‌های ورزشی و پشتیبانی از آنها در جهت توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی ● ارائه خدمات تعاملی با ورزشکاران ● کسب دانش، شناخت، ارزش و گرایشات هاف مسئولیت پذیری و فراگیری مهارت‌های مورد نیاز برای محافظت و بهبود محیط زیست ● درک نیاز به پاسخگویی در ورزش و الزام در حل مسائل توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی ● ارائه طیف وسیع از طرح‌های موفق توسعه ای، ملی، بین المللی در مورد توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی 	راهبردها
<p style="text-align: center;">رفتارهای بوم شناختی و زیست محیطی</p> <ul style="list-style-type: none"> ● فدراسیون‌های ورزشی حاضر به تعهد برای اقدام به رفتار حافظ زیست محیطی و بوم شناختی هستند ● فدراسیون‌های ورزشی باید در آینده نزدیک رفتارهای زیست محیطی و بوم شناختی انجام دهند ● فدراسیون‌های ورزشی سازمان‌های ورزشی حاضر به تلاش بیشتر برای حفظ محیط زیست و بوم شناختی هستند ● برای تبدیل به یک ورزشکار حافظ محیط زیست حاضرم سبک زندگی ام را تغییردهم ● سازمان‌های ورزشی برای حفظ محیط زیست و بوم شناختی هزینه پرداخت کنم <p style="text-align: center;">ارزش‌های بوم شناختی و زیست محیطی</p> <ul style="list-style-type: none"> ● تمام موجودات زنده، با ارزش هستند و باید مورد محافظت قرار بگیرند ● زمین به خودی خود ارزشمند است و ارزش آن ربطی به انسانهای روی آن ندارد. ● هر فدراسیون می‌تواند حامی حیوانات که در حال انقراض هستند باشد. ● طبیعت حتی در جنبه‌های بیجان خود نیز باید مورد محافظت قرار بگیرد. ● فدراسیون‌های ورزشی در رابطه با تمام اعمالی که زیست محیطی و بوم شناختی را تحت تأثیر قرار می‌دهند، در مقابل آنها مسئولیت دارند <p style="text-align: center;">دانش بوم شناختی و زیست محیطی</p>	پیامدها

ابعاد کلی	مقولات
	<ul style="list-style-type: none"> • سازمان‌های ورزشی می‌توانند با تبلیغات آلودگی آب رودخانه‌ها، نهرها و اقیانوس‌ها را کاهش دهند • سازمان‌های ورزشی می‌توانند با تبلیغات آلودگی نابودی حیوانات و گیاهان را کاهش دهند • ایجاد پیام‌های در بیلبوردها و تابلوهای تبلیغاتی هنگام پخش بازی‌های ورزشی

با توجه به نتایج بخش کیفی، مدل مفهومی پژوهش شکل گرفت. شکل ۳ مدل مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل ۳: مدل مفهومی پژوهش

Figure 3: Conceptual model of the research

محیطی در مرحله کیفی بوده است. جامعه آماری این پژوهش پژوهش شامل رئیس، نائب رئیس و دبیر فدراسیون‌های ورزشی بودند که تعداد آنان با توجه به تعداد ۵۱ فدراسیون فعال در کشور، شامل ۱۵۳ نفر بودند. با توجه به جدول حجم نمونه

ب. روش شناسی بخش کمی پژوهش در بخش کمی از روش پژوهش توصیفی، از نوع همبستگی و روش اجرا به صورت میدانی است. هدف از انجام این مرحله، تدوین الگو چارچوب مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست

کسب نموده‌اند. می‌توان پایایی و روایی همگرایی پژوهش حاضر را تأیید نمود. پایایی ترکیبی و میانگین واریانس استخراج شده الگو چارچوب مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی با توجه به اینکه بصورت مدل سلسله مراتبی آورده شده است به صورت دستی محاسبه گردیده است.

یافته‌های بخش کمی پژوهش

جهت بررسی ساختار عاملی، چارچوب مدل توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی از روش تحلیل مسیر استفاده گردید. پس از محاسبه مقدار T مربوطه هر عامل مشخص گردید که تمامی چارچوب توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی تأثیر معناداری را دارند. شکل ۱ مدل آماری پژوهش حاضر را به نمایش گذاشته است.

مورگان، تعداد ۱۱۳ نفر بر اساس روش نمونه‌گیری دردسترس به عنوان نمونه پژوهش مشخص گردیدند. در نهایت پس از پخش و جمع‌آوری پرسشنامه‌های پژوهش؛ تعداد ۸۹ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت برای بررسی روایی صوری از نظر ده تن از اساتید مدیریت ورزشی بهره گرفته شد و برای روایی محتوایی سوال‌های پرسش نامه از مدل لاشه استفاده شد و روایی محتوایی تأیید شد. همچنین روایی همگرا در جدول (۱) ارائه شده است. برقراری روایی همگرا و مطلوب مدل حاکی از اعتبار مناسب ابزار اندازه‌گیری در جامعه مورد مطالعه دارد. تحلیل نتایج این مطالعه به روش معادلات ساختاری با استفاده از نرم‌افزار *Amos 20* و *SPSS20* انجام شده است. همانطور که در جدول شماره (۳) مشخص است همه متغیرها از پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ بالای ۰/۷؛ میانگین واریانس استخراج شده بالای ۰/۵ را

جدول ۳. پایایی و روایی همگرایی

Table 3. Convergent reliability and validity

متغیرهای پژوهش	میانگین واریانس استخراج شده	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ
شرایط علی	۰/۸۳۲	۰/۸۹۰	۰/۸۰۱
شرایط زمینه‌ای	۰/۷۷۸	۰/۸۹۸	۰/۸۲۳
توسعه بوم‌شناختی و زیست محیطی	۰/۷۸۰	۰/۸۶۵	۰/۸۶۵
شرایط مداخله گر	۰/۸۰۱	۰/۹۱۳	۰/۷۱۲
راهبردها	۰/۸۱۲	۰/۹۳۲	۰/۷۸۹
پیامدها	۰/۸۷۹	۰/۹۰۱	۰/۷۸۳

جدول ۴: اثرات متغیرها بر مدل

Table 4: Effects of variables on the model

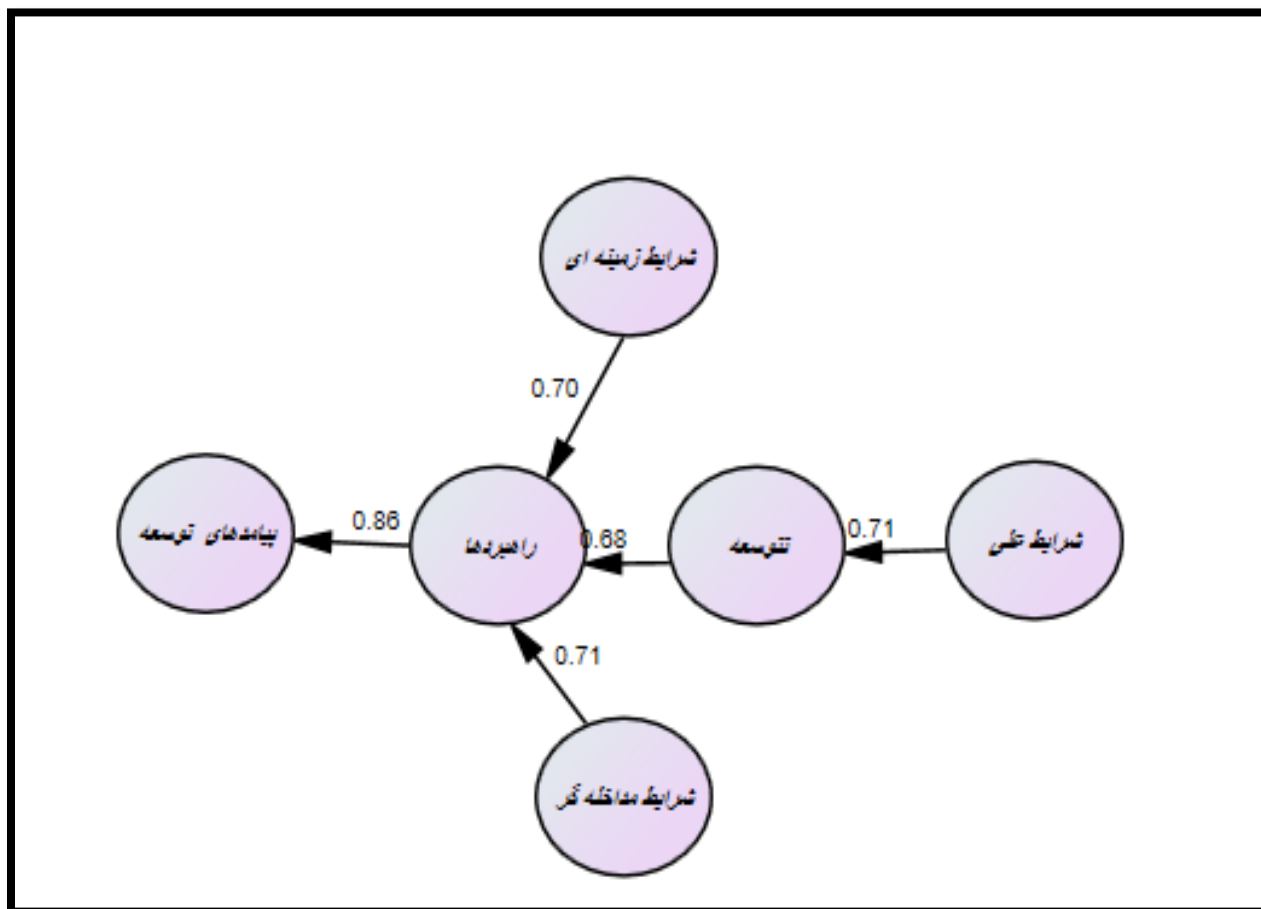
متغیرها	برآورد استاندارد	خطای معیار	نسبت بحرانی	سطح معناداری	فرضیات
شرایط علی بر توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی تأثیر می‌گذارد	۰/۷۱	۰/۱۷	۳/۷۶	۰/۰۰۱	قبول
شرایط زمینه‌ای بر راهبردها توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی تأثیر می‌گذارد	۰/۷۰	۰/۱۸	۳/۴۵	۰/۰۰۱	قبول
توسعه بر راهبردها توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی تأثیر می‌گذارد	۰/۶۸	۰/۱۶	۴/۱۲	۰/۰۰۴	قبول
شرایط مداخله گر بر راهبردها توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی تأثیر می‌گذارد	۰/۷۱	۰/۲۱	۳/۱۶	۰/۰۰۸	قبول
راهبردها بر پیامدهای توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست محیطی تأثیر می‌گذارد	۰/۸۶	۰/۲۵	۳/۵۴	۰/۰۰۶	قبول

همان طور که جدول ۴ نشان می‌دهد تمامی متغیرها دارای اثر معناداری می‌باشد. همچنین نشان داد که براساس شاخص‌های برازندگی (جدول ۵ و نمودار ۱) نیز مشخص گردید که مدل پژوهش مدل مناسبی می‌باشد.

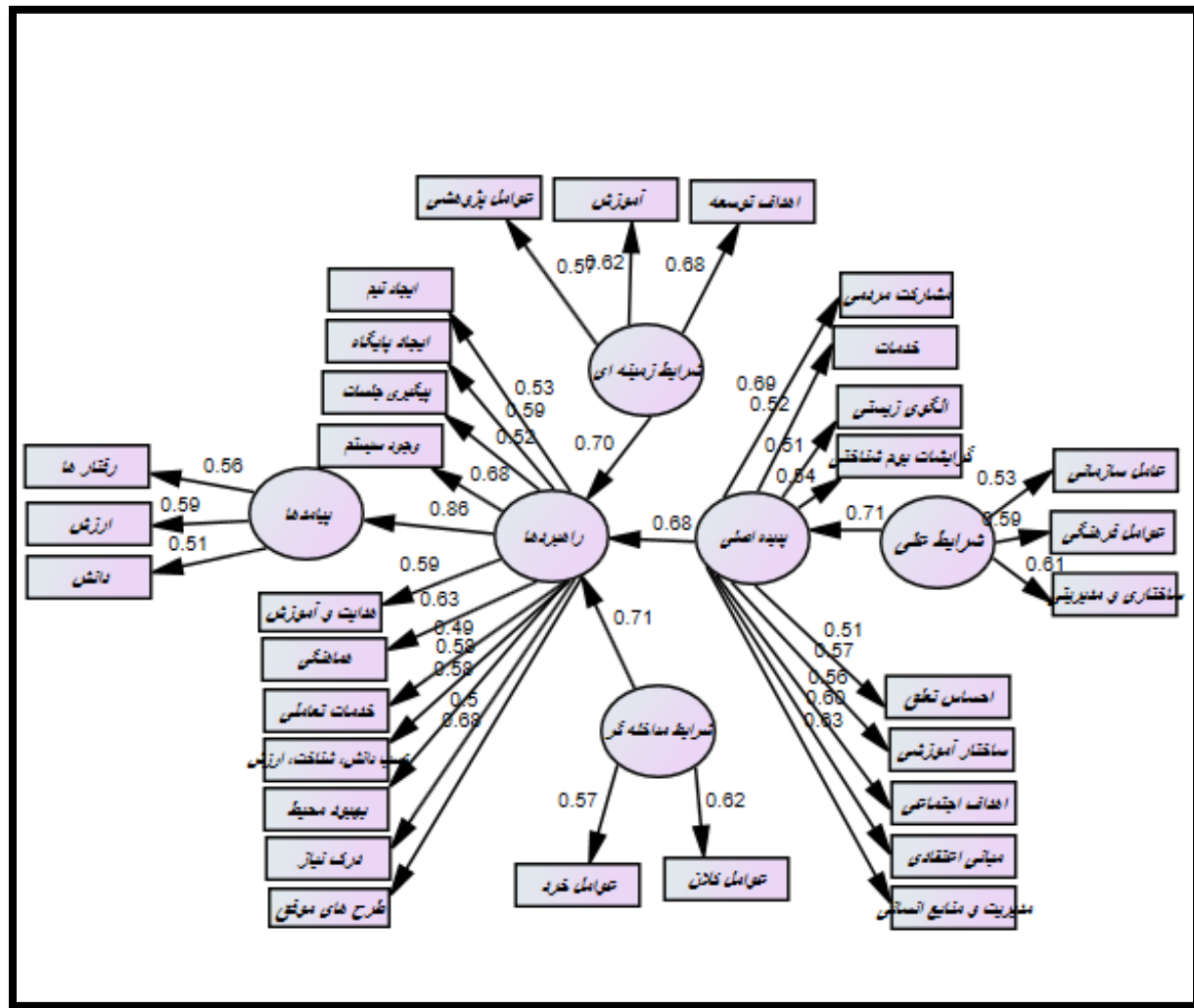
جدول ۵: شاخص‌های برازش مدل

Table 5: Model fit indices

NFL	AGFI	GFI	CFI	RSMEA	X ² /df	df	Chi-square (X ²)	
۰/۹۲۴	۰/۹۲۵	۰/۹۲۰	۰/۹۲۳	۰/۰۰۴	۲/۰۶۷	۶۴	۱۳۲/۳۴۳	میزان
بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	کمتر از ۰/۰۵	کمتر از ۳	کوچک تر از صفر نباشد	.....	ملاک
برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	برازش مطلوب	تفسیر

شکل ۴: مدل ساختاری پژوهش
Figure 4: Structural model of the research

شکل ۵: مدل نهایی پژوهش

Figure 5: The final research model

بحث و نتیجه گیری

در این پژوهش به بررسی آرایه توسعه تمدن بوم شناختی و زیست محیطی در ورزش پرداخته شده است. محیط ورزش به عنوان یکی از تأثیرگذارترین محیطها در عرصه حاضر نقش مهمی در سطح جهان دارد. ورزش با توجه به گستردگی خود سبب گردیده است تا دامنه فعالیت زیادی در سطح ملی و بین المللی داشته باشد که این مسئله ضمن بروز برخی پتانسیلها سبب شکل گیری برخی آسیبها شده است. محیطهای ورزشی

به علت جذب مخاطبان بسیار از منظر زیست محیطی آسیبهای جدی بر محیط داشته‌اند که این مسئله سبب گردیده است تا امروزه مدیریت مسائل زیست محیطی در ورزش به عنوان یکی از چالش‌های مهم مدیران ورزشی مشخص گردد (۱۶). این مسئله نشان از اهمیت محیط زیست و توجه به آن در سطح بین المللی می‌باشد. حفاظت از محیط زیست نه تنها به عنوان جزء تفکیک ناپذیر توسعه پایدار بلکه به عنوان ارزش بنیادین مورد نیاز نسل امروز و نسل‌های آتی مورد پذیرش و

"سیاست‌های زیست‌محیطی"، به‌عنوان مقوله‌های اصلی و شش مقوله با عنوان‌های دسترسی به منابع، مسایل زمین‌های، آموزش، تکنولوژی، تعاون و مشارکت و تأثیر هم‌نوعان و تجارب بومی به‌عنوان مقولات فرعی قلمداد شدند (۱۵). توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی به عنوان یک دغدغه مهم و کلیدی می‌تواند در جهت هماهنگی میان محیط ورزش و ورزش نقش مهم و کلیدی داشته باشد. دستیابی به مدلی جهت توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش می‌تواند زمینه جهت پویایی محیط ورزش در پاسخ به نیازهای بومی و محیطی را فراهم نماید. این مساله سبب گردیده است تا ارائه مدلی جهت توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش بتواند زمینه جهت ایجاد فعالیت‌های اجرایی و عملیاتی در این خصوص در ورزش را فراهم نماید.

به نظر می‌رسد بهره‌گیری از تمدن بوم‌شناختی در ورزش به واسطه ایجاد منابع مناسب برای ورزش، ایجاد ظرفیتی در جهت بهره‌گیری از تمامی پتانسیل‌های محیطی و همچنین ایجاد تعاملات میان ورزش و محیط پیرامون خود می‌تواند بستر مناسبی برای توسعه پایدار در ورزش را فراهم نمود. از این رو توجه به تمدن بوم‌شناختی به واسطه تأثیرگذاری در خصوص خدمات محیط ورزشی، الگوی زیستی، گرایش‌های بوم‌شناختی و احساس تعلق به بوم‌شناختی می‌تواند شرایطی مناسب در خصوص بهبود سطح توسعه پایدار در ورزش را فراهم نماید. بنابراین توجه به جنبه‌های مختلف محیط زیست و بوم‌شناختی در ورزش سبب می‌گردد تا بتوان ضمن ارتقا جنبه‌های زیست‌محیطی؛ شرایط جهت استفاده ابزاری از توسعه تمدن بوم‌شناختی و محیط زیست جهت ارتقا عملکرد ارکان مختلف ورزش را در پی داشت. به عبارتی ورزش به واسطه توسعه تمدن بوم‌شناختی و محیط زیست می‌تواند به

تأکید قرار گرفته است (۲). یکی از آرمان‌های اهداف توسعه هزاره، تضمین پایداری زیست‌محیطی است که بسیاری از کشورها به اصول توسعه پایدار متعهد شده‌اند، ولی این امر به پیشرفت کافی برای معکوس کردن روند تخریب منابع زیست‌محیطی جهان منجر نشده است (۱۷). منابع طبیعی تجدید شونده امروزه در ابعاد مختلف زندگی بشر نقش بسزایی را ایفا می‌نمایند. در اغلب کشورهای در حال توسعه در اثر رشد فزاینده جمعیت، گسترش بی‌رویه شهرها، عدم آگاهی بهره‌برداران و فقدان برنامه‌ریزی اصولی سطح منابع طبیعی شدیداً کاهش یافته و به واسطه تخریب کمی و کیفی، منابع طبیعی در خطر نابودی قرار گرفته است (۱). نتایج پژوهش نشان داد که از طریق تحلیل محتوا و کدگذاری باز، محوری و انتخابی در قالب پنج مؤلفه‌ی کلی شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر، پدیده اصلی، اقدامات و پیامدها انجام شد. که یافته‌های این پژوهش با پژوهش‌های ممیوند و همکاران (۱۳۹۷)، عباس زاده و کریم‌زاده (۱۳۹۶)، اسمیت سباستو و والکر (۲۰۰۵) و نامدار و همکاران (۱۳۹۶) همخوان می‌باشد ممیوند و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهش خود پس از استفاده از روش گراند تئوری مشخص نمودند که شرایط علی از جمله تدوین فکورانه و همسویی ارزشی نقش مهمی در جهت اجرای موفق خط مشی‌های زیست‌محیطی دارد (۱۳). از طرفی اسمیت سباستو و والکر^۱ (۲۰۰۵) در پژوهش خود مشخص نمودند که برخی جنبه‌های مدیریتی در مسیر بهبود و توسعه آموزش‌های اکولوژیکی در قالب مسائل علی تأثیرگذار می‌باشد (۱۴). نامدار و همکاران (۱۳۹۶) نیز در پژوهش خود مشخص نمودند که از میان مقولات استخراج شده تعداد سه مقوله "نگرش زیست‌محیطی"، "موقعیت اقتصادی" و

¹ Smith-Sebasto & Walker

ارتقا نام و جایگاه خود در میان سایر حوزه‌ها کمک نماید. اهمیت توجه به مسائل زیست محیطی و همچنین حوزه‌های مربوط به بوم شناختی سبب گردیده است تا امروزه تلاش‌هایی جهت بهبود تمدن بوم شناختی و زیست محیطی در ورزش ایجاد گردد. همچنین نتایج تحلیل مسیر نشان داد بین که بین متغیرهای توسعه زیست محیطی و بوم شناختی در ورزش اثر معنادار مثبت و مستقیمی وجود دارد. توسعه ورزش همگام با سایر تغییرات اقتصادی، اجتماعی، فناوری و غیره در سال‌های اخیر دستخوش تغییرات ماهیتی و فرایندی بسیاری شده است؛ درک تغییرات و شناسایی و بهره‌گیری از فرصت‌های زیست محیطی از ویژگی‌های اساسی توسعه پایدار محسوب می‌شود؛ از این رو برای حل بنیادی مشکلات بحرانی محیط زیست در ورزش می‌بایست دیدگاه‌های کلان و زیربنایی توسعه ورزش منطبق با قانونمندی‌های حفاظت محیط‌زیست طراحی شود و هرگونه سیاستگذاری و برنامه‌ریزی‌های توسعه ورزشی آینده کشور بر شالوده حفاظت محیط زیست، منابع طبیعی و بهره‌وری خردمندانه از این منابع با نگرش ایجاد تعادل و تناسب بین قانونمندی‌های محیط زیست و توسعه پایدار در ورزش صورت گیرد. این یافته همسو پژوهش‌های گری (۲۰۰۵) و هافمن (۲۰۰۵) است (۳ و ۴). توجه به جنبه‌های علی می‌تواند زمینه جهت رشد و پویایی محیط‌های ورزشی در پاسخ به تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش را فراهم نماید. این مساله سبب گردیده است تا عوامل ساختاری، مدیریتی، فرهنگی و سازمانی مختلفی در جهت ایجاد نیازها و دغدغه‌های اولیه جهت ارائه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش درک گردد.

سرمایه‌گذاری در حوزه زیست‌محیطی می‌تواند فواید بیشماری را به ارمغان آورد. این مساله در برخی حوزه‌ها از

جمله ورزش به علت وجود حجم گسترده‌ای از فعالیت‌ها و برنامه‌ها مهم‌تر می‌باشد. به عنوان مثال هر مسابقه از جام جهانی فوتبال ۲۰۰۶ در کشور آلمان حدود ۳ میلیون کیلووات ساعت انرژی را به خود اختصاص داد و حدود بین ۵ تا ۱۰ تن زباله را نیز ایجاد نمود. این در حالی بود که قوانین زیست محیطی شفاف و مشخصی از سوی فیفا در قبل و حین برگزاری مسابقات اجرایی گردید و فعالیت‌هایی از جمله افزایش آگاهی و دانش محیط‌زیستی افراد، مکانیزه شدن تبدیل زباله‌های رویدادهای ورزشی به سوخت‌های قابل مصرف، بهبود پوشش گیاهی، ارتقا سیستم حمل و نقل عمومی و همچنین فرهنگ سازی حفاظت از محیط زیست اجرایی گردید. این مساله سبب گردیده است تا استانداردها و قوانین‌های مشخصی از جمله صدور گواهینامه‌های رعایت استانداردهای محیط زیستی، فشار جهت بهبود پوشش گیاهی، نظارت بر حسن تبدیل و دفع زباله‌های ایجاد شده، ایجاد حمل و نقل‌های الکترونیکی و انرژی پاک جهت بهبود وضعیت محیط زیست در ورزش از سوی سازمان‌های ورزشی بین‌المللی اعمال گردد. این مساله سبب شد که سازمان‌های ورزشی جهت بهبود آموزش‌های محیط زیستی و مراقبت از مسائل محیط زیستی، اقدام به ایجاد تشکل‌هایی اختصاصی جهت پیگیری اهداف مذکور نمایند. به عنوان مثال در جام جهانی ۲۰۰۶ آلمان، کمیته سبز جهت بهبود وضعیت محیط زیستی شهرهای میزبان این مسابقات ایجاد گردید و عملاً از مسابقات ۲۰۱۰ آفریقای جنوبی فعالیت خود را آغاز نمود (۱۸). این مساله سبب گردیده است تا امروزه از محیط‌های ورزشی انتظار می‌رود تا در فعالیت مربوط به زیست محیطی فعالیت داشته باشند چراکه محیط‌های ورزشی از طرفی می‌توانند با مدیریت مناسب آسیب‌های محیط زیستی از جمله کاهش منابع طبیعی،

حوزه‌های ارزشی، رفتاری و دانشی داشته باشد. توجه به این پیامدها می‌تواند رمز موفقیت فعالیت‌های اجرایی در حوزه توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش باشد. بدون شک تقویت و توسعه شاخص‌های پایدار در ورزش کاهش اثرات تخریب زیست محیطی در ورزش را به دنبال خود خواهد داشت، و ساختارهای و منابع اجتماعی، فرصت‌ها و توانایی‌های افراد را در هنگام مواجهه با چالش‌های زیستی در ورزش را تحت تأثیر قرار می‌دهند. لذا سازمان‌های ورزشی بایست با فعالیت‌های ورزشی، نقش مؤثر خود در توسعه ورزش را به عموم اطلاع‌رسانی نماید. آنگاه با ایجاد آگاهی نسبت به خطرات زیست محیطی و حفظ منابع طبیعی در ورزش روحیه مشارکت و مسئولیت‌پذیری ورزش همه‌آحاد جامعه را تحت تأثیر قرار دهند. این سازمان‌ها بوسیله مشهوریت خود می‌توانند گام‌های اساسی در ترویج فرهنگ حفاظت از محیط‌زیست ورزشی و توسعه ورزش کشور داشته باشند.

Reference

1. Renwick, D. W., Redman, T., & Maguire, S. 2013. Green human resource management: A review and research agenda. *International Journal of Management Reviews*, 15(1), 1-14.
2. Jabbour, C. J. C., de Sousa Jabbour, A. B. L., Govindan, K., Teixeira, A. A., & de Souza Freitas, W. R. 2013. Environmental management and operational performance in automotive companies in Brazil: the role of human resource management and lean manufacturing. *Journal of Cleaner Production*, 47, 129-140.
3. Khatibzadeh, M., Kuzechian, H., Ehsani, M., Hanrou, A. 2015. Designing the social-ecological model of people's participation in leisure time sports activities, *National*

مشکلات مربوط به پسماند، نابودی تنوع بیولوژیکی، آلودگی و مشکلات مربوط به سلامت عمومی را کاهش دهند و از طرفی می‌تواند به عنوان یک حوزه فرهنگی سبب ارتقا فعالیت‌های زیست محیطی در سطح جامعه گردد. این مساله سبب گردیده است تا بهره‌گیری از ظرفیت‌های محیط زیستی سبب ایجاد فوایدی گسترده در محیط‌های ورزشی گردد. بنابراین توسعه محیط زیست می‌تواند به عنوان یک مساله کلیدی بر توسعه پایدار تأثیر داشته باشد. بنابراین توجه به توسعه محیط زیست در ورزش به واسطه تأثیرگذاری در مدیریت منابع، تحول فرهنگی و همچنین کاهش معضلات محیطی سبب می‌گردد تا گام مهمی در جهت شکل‌گیری و ارتقا سطح توسعه پایدار در ورزش برداشته شود.

همانگونه که نتایج این پژوهش نشان داد فعالیت‌های سازمان‌های ورزشی بر توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی در ورزش تأثیر فراوانی دارد. افراد سازمان‌های ورزشی با اطلاع‌رسانی دقیق در زمینه محافظت از محیط‌زیست و توسعه تمدن بوم‌شناختی می‌توانند موجب مشارکت مردم گردد. مشارکت مؤثر مردم در زمینه توسعه پایدار در ورزش در فرآیند تصمیم‌گیری در یک فضای شفاف، اعتماد عمومی به دولت را افزایش داده است. برای مؤثر بودن مشارکت و شفاف بودن فضا نیاز به داشتن آگاهی و اطلاعات است تا مردم آگاهانه در فرآیند تصمیم‌گیری در امور محافظت از محیط‌زیست ورزشی مشارکت نمایند. مشارکت مردم علاوه بر ایجاد مشاهده و نظارت بر اجرای سیاست‌های محافظت از محیط‌زیست ورزشی، امکان مشارکت در فرآیندهای سیاستگذاری دولتی را نیز فراهم می‌سازد. بدون شک ایجاد رویه مناسب در محیط‌های ورزشی جهت توسعه تمدن بوم‌شناختی و زیست‌محیطی می‌تواند پیامدهای مناسبی در

- Conference of the Scientific Association of Sports Management.* (In Persian)
4. Tatian, M., Tamartash, R., Yousefian, M. 2008. Investigating the harmful effects of human activities on the environment in Mazandaran province, the third specialized conference on environmental engineering, Tehran University, Faculty of Environment. (In Persian)
  5. Tao, Y., Li, F., Crittenden, J. C., Lu, Z., & Sun, X. 2016. Environmental impacts of China's urbanization from 2000 to 2010 and management implications. *Environmental management*, 57(2), 498-507.
  6. Wagner, M. 2012. 'Green' human resource benefits: do they matter as determinants of environmental management system implementation? *Journal of Business Ethics*, 1-14.
  7. Dashtinejad, Y., Azarshah, A., Chegini, H. 2015. The problems of obstacles to the training of private sector human resources in the field of environment, the second national congress of biology and natural sciences of Iran, Tehran, *the center for achieving sustainable development and Mehr Arvand Institute of Higher Education.* (In Persian)
  8. Peng, Z., & Song, Y. 2018. A brief analysis of the bridge between sports and the environment--Ecological Sports. In 2018 7th International Conference on Energy, Environment and Sustainable Development (ICEESD 2018). Atlantis Press.
  9. Breivik, G. 2019. What would a deep ecological sport look like? The example of Arne Naess. *Journal of the Philosophy of Sport*, 46(1), 63-81.
  10. Araujo, D., Davids, K., & Hristovski, R. 2006. The ecological dynamics of decision making in sport. *Psychology of sport and exercise*, 7(6), 653-676.
  11. Hastie, P. A. 2000. An ecological analysis of a sport education season. *Journal of Teaching in Physical Education*, 19(3), 355-373.
  12. Jian-lin, G. O. N. G. 2008. Ecological sport from the perspective of ecological civilization [J]. *Journal of Physical Education*, 7.
  13. Mamivand, B., Amini, Z., Saad, E., Khalaj, M. 2017. Designing a model for the implementation of environmental policy in Iran, *Social Sciences Quarterly of Islamic Azad University, Shoshtar Branch*, 40, 31-85. (In Persian)
  14. Teixeira, A. A., Jabbour, C. J. C., & Jabbour, A. B. L. S. 2012. Relationship between green management and environmental training in companies located in Brazil: A theoretical framework and case studies. *International Journal of Production Economics*, 140(1), 318-329.
  15. Namdar, R., Pezeshki Rad, Gh., Siddiqui, H. 2016. Application of basic theory in the study of sustainable environmental behavior of farmers; *An Exploratory Review*, 48(4), 609-597. (In Persian)
  16. Higgs, G., Langford, M., & Norman, P. 2015. Accessibility to sport facilities in Wales: A GIS-based analysis of socio-economic variations in provision. *Geoforum*, 62, 105-120.
  17. Dangelico, R. M., & Pujari, D. 2010. Mainstreaming green product innovation: Why and how companies integrate environmental sustainability. *Journal of Business Ethics*, 95, 471-486.
  18. Pfahl M. (2013). The environmental awakening in sport. *The Solutions Journal*, 4(3), 67-76.